Opava

Turistické informační centrum Opava

Horní náměstí 67, 746 01 Opava
+420 553 756 143 | tic@opava-city.cz

www.opava-city.cz/tic

Fotografie: Jan Langer, SMO
Vydalo statutární město Opava 2021.

PAMÁTKY A HISTORIE OPAVY

Opava

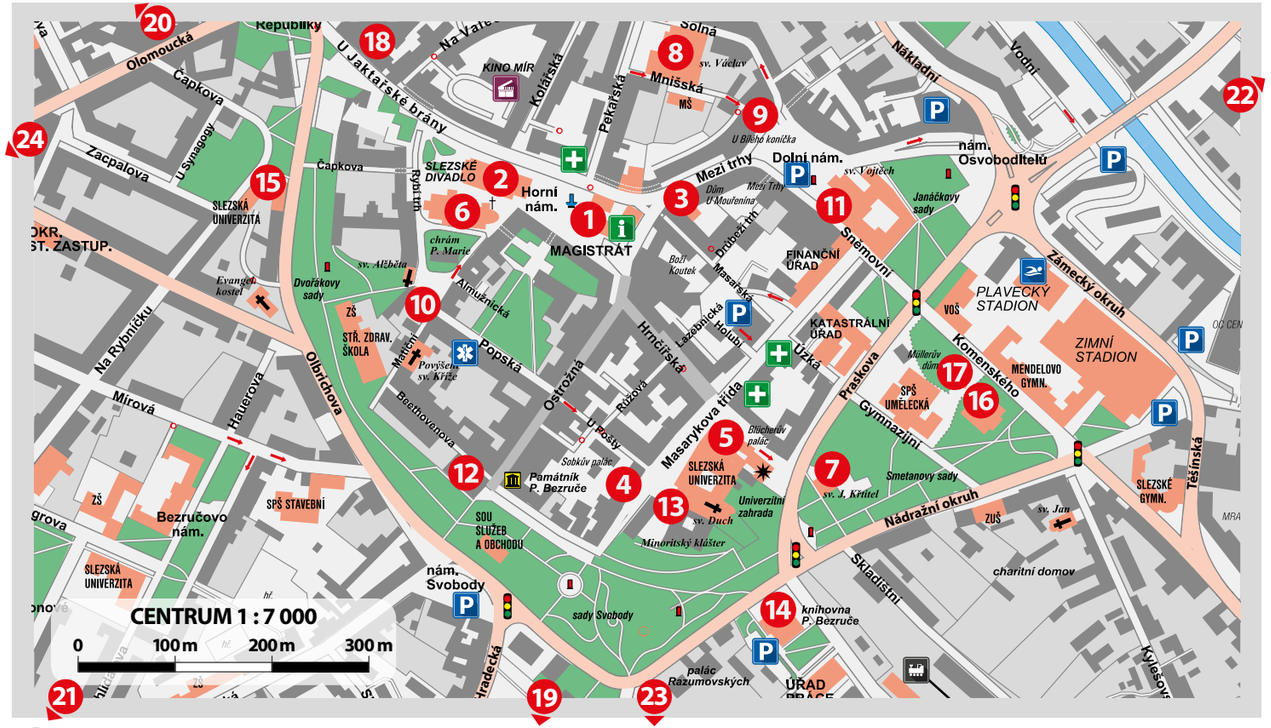

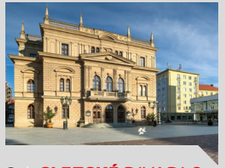

1 HLÁSKA

Nepřehlédnutelná budova radnice, kterou nikdo nenazve jinak než Hláska, zdobí Horní náměstí již od 16. století. Její název je odvozen od slova hlásit, sloužila totiž k ohlašování požárů, trhů a dalších významných událostí. V době svého vzniku bývala nejstarším obchodním centrem města. Místo původní dřevěné věže vystavěl Kryštof Prochhuber v letech 1614-1618 novou čtyřbokou věž z cihel a kamene. Uvnitř třípatrové báně mají své místo dva cimbály a ocelolitinový zvon. Nynější podobu podobu získala Hláska po komplexní přestavbě v letech 1902-1903, podle návrhu Rudolfa Srntze. V současnosti je věž Hlásky v jarních a letních měsících zpřístupněna veřejnosti a pohled na Opavu ocení návštěvníci také v předvánočním čase.

2 SLEZSKÉ DIVADLO

Opavu zdobí velká divadelní tradice, která sahá až do poloviny 18. století. Vysoký zájem o představení vyvrcholil stavbou nové reprezentativní budovy, jež byla slavnostně otevřena v roce 1805. V průběhu let se divadlo dočkalo několika rekonstrukcí, ať už z důvodu bezpečnosti či požáru. Právě po požáru z roku 1909 bylo nutné přistoupit k rekonstrukci interiéru. Opravy v honosném stylu Ludvíka XVI. se zhostil vídeňský malíř Ferdinand Moser. V současné době v útrobách půvabné novorenesanční budovy působí činoherní a operní soubor. Divadlo nabízí velkou rozmanitost představení pro všechny věkové kategorie.

3 DŮM U MOUŘENÍNA

Je jedním ze dvou domů, které přežily válečné události z jara r. 1945 v ulici Mezi trhy, spojující Horní a Dolní náměstí. Jádro domu je raně barokní, fasáda z roku 1730 je ozdobena štukami a medailony s orly a portréty imperátorů. Atiku korunují busty dvou mouřenínů a antických bohů, Pallas Athény a Árese. Původně byla v domě lékárna U Mouřenína.

4 SOBKŮV PALÁC

Barokní Sobkův palác vybudoval Karel Josef Rogojský z Rohožníku v roce 1733, po něm se v paláci usídlil tehdejší prezident Královské slezské zemědělské společnosti Kajetán Sobek z Kornic. Fasáda s mansardovým rizalitem je zdobena pilířovým portálem se sochařským dekorem. V přízemí se dochovaly barokní klenby. V současné době je sídlem Opavské lesní.

5 BLÜCHERŮV PALÁC

Barokní palác byl postaven v roce 1737 na místě starých šlechtických domů. V roce 1800 objekt získal hrabě Larisch-Mönnich, sňatkem jeho dcery přešel na rodinu Blücherů. V roce 1820, kdy Opava hostila kongres Svaté aliance, bydlela v paláci ruská delegace v čele s carem Alexandrem I. Blücherům patřil palác až do roku 1930, kdy jej koupilo československé zemědělské muzeum. Dnes slouží jako depozitář Slezského zemského muzea.

6 KONKATEDRÁLA NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Nepřehlédnutelná stavba situována na prostranství Rybího trhu je vůbec nejstarší stavbou na území Opavy a je považována za největší stavbu slezské cihlové gotiky v České republice. Řád německých rytířů započal s výstavbou již ve 13. století v místech, kde údajně stával románský církevní objekt. Stavba vyznačující se mohutnou příkrou střechou, jižní barokně zakončenou věží a severní věží s cimbuřím byla ve výstavbě dlouhých dvě stě let. Středověký ráz si na rozdíl od vnější podoby neuchoval interiér, jenž i přes četné úpravy působí monumentálním dojmem. Gotické zaklenutí nahradilo barokní, přestavby se dočkal také interiér přesbytáře. Kvalitou provedení rovněž vyniká mramorový náhrobek z roku 1767 pro Karla Lichtenštejna od Jiřího Lehnera. Význam kostela podtrhuje zapsání na seznam národních kulturních památek, a také funkce druhého biskupského chrámu – konkatedrály. V roce 2020 prošla rozsáhlou rekonstrukcí.

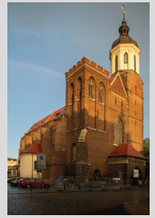

7 KOSTEL **SV. JANA KŘTITELE**

Kostel byl založen v polovině 14. století. Po rozsáhlém požáru byl v letech 1689-1704 barokně přestavěn. Dochoval se hlavní oltář s monumentální architekturou, zdobený zlaceným boltcovým ornamentem, dále postranní oltáře, kazatelna a socha Trpitele ze 16. století.

8 DOMINIKÁNSKÝ KLÁŠTER **SV. VÁCLAVA**

Klášter i kostel původně v gotickém slohu byl založen pravděpodobně v r. 1291 opavským vévodou Mikulášem, synem českého krále Přemysla Otakara II. Dostavěn byl až za vlády Mikuláše II. Vysvětil jej v roce 1336 olomoucký biskup Jan VII. Volek k poctě sv. Václava, přemyslovského rodového světce. Svými devatenácti oltáři a dvěma kaplemi patřil k největším a nejbohatším kostelům ve městě. Z té doby se dochovala gotická kaple zasvěcená sv. Dominikovi s částečně zachovalými původními freskami. Kostel i klášter několikrát vyhořely a byly přestavovány. V letech 1732-1735 prošla tato trojlodní bazilika s jednolodním uzavřeným kůrem barokní přestavbou. Za vlády Josefa II. sloužil kostel jako vojenský sklad. V klášteře byla umístěna škola s nižší reálkou. K zásadní obnově kláštera se přistoupilo v 60. letech 20. stol., kdy sem byla umístěna základní umělecká škola, Dům umění a stylová vinárna. Dnes slouží jako moderní galerie a koncertní síň. Prostranství před Domem umění zdobí socha Utíkající dívka ak. sochaře Kurta Gebauera.

9 **MATIČNÍ** DŮM

Byl zakoupen v roce 1880 pro sídlo Matice opavské, předchůdkyně nynější Matice slezské, ze soukromých nadací a sbírek jejich členů. Dnes se toto občanské sdružení zabývá osvětovou, vzdělávací, vydavatelskou a kulturní činnosti. Objekt využívají též základní umělecká škola, pedagogicko-psychologická poradna a školní jídelna.

10 **OBECNÍ** DŮM

Obecní dům je bezesporu dominantou Ostrožné ulice. Architektonický návrh nové filiálky Rakousko-uherské banky pocházející z pera Rudolfa Eislera realizovala stavební firma Aloise Geldnera, přičemž kvůli válečným událostem trvala výstavba dlouhé čtyři roky. Novobarokní budova má tři podlaží s malým nádvořím při severní straně. Bohaté členění podtrhují dekorativní prvky, jako sousoší Merkura a Ceres na balkóně druhého patra, mohutné sloupy v průčelí a masivní vyřezávané vstupní dveře. Stejně okázale byl pojat i interiér. Zajímavostí je, že celé druhé patro budovy zaujímal byt přednosty banky, který měl jen stěží uvěřitelných 355 m². V roce 2009 došlo k rozsáhlé přestavbě bankovního domu na otevřený objekt s kulturní náplní při zachování jeho historické hodnoty. Vznikla zde útulná kavárna, multižánrový Klub Art a výstavní prostory.

11 KOSTEL **SV. VOJTĚCHA**

Na místě malého gotického kostela postavili jezuité v letech 1676-1681 impozantní barokní stavbu ve stylu Il Gesù v Římě podle architektonického návrhu Jacopa Braschy. Triumfalistická fasáda kostela bazilikálního typu s jezuitskými svatými měla symbolizovat znovu posílenou katolickou víru ve městě. Freskovou výzdobou pověřili jezuité Františka Ecksteina, velká část těchto fresek byla v roce 1945 zničena. Významnou barokní památkou Opavy je Mariánský (morový) sloup na Dolním náměstí. Nechal jej postavit Jiří Štěpán, hrabě z Vrbna v roce 1675.

12 DŮM **U BÍLÉHO KONÍČKA**

Městský dům z konce 16. století s typicky širokým vstupním klenutým mázhausem, zdobeným štukovými žebry a zrcadly, je typickým projevem ušlechtilé techniky měšťanského stavitelství. V domě „U Bílého koníčka“ bydlel, mimo jiné, redaktor Opavského týdeníku Jan Zacpal.

13 MINORITSKÝ KLÁŠTER S KOSTELEM **SV. DUCHA**

Původně gotický kostel byl v 17. Století přestavěn na jednolodní prostor s řadou bočních kaplí. V kryptách kostela byly údajně uloženy ostatky opavských přemyslovských knížat a významných zdejších šlechticů. Zajímavostí je rovněž provedení Mše C-dur Ludwiga van Beethovena v r. 1811 za přímé účasti autora. V přilehlém komplexu minoritského kláštera se zachoval z doby jeho založení gotický kapitulní sál a zimní refektář s freskovou výzdobou z 18. stol. V klášteře byl postupně zřízen vojenský polní špitál, vojenská nemocnice, zemský soud, zemské finanční ředitelství, berní správa, školské úřady, atd. Od 16. stol. zde zasedaly knížecí sněmy a stavovské soudy opavského knížectví a ukládaly se zde zemské desky.

14 MĚSTSKÝ DŮM KULTURY **PETRA BEZRUČE**

Stavba byla realizována v letech 1908-1910 stavitelem Aloisem Geldnerem podle projektu vídeňského architekta a krnovského rodáka Leopolda Bauera, který navrhoval i vybavení a výzdobu. Secesní vitráže velkého sálu jsou dílem opavského malíře Adolfa Zdrazily. Ústředním prostorem je hala s monumentálním schodištěm, z níž jsou přístupny všechny přilehlé prostory. Šestnáct pískovcových reliéfů v průčelí budovy je dílem Josefa Obetha, stejně jako plastiky u vstupu. Dnes slouží budova městské knihovně a jako sídlo obchodní komory, pro kterou byla před více než sto lety postavena. Ve velkém sále se konají varhanní koncerty.

15 REKTORÁT **SLEZSKÉ UNIVERZITY**

Budova s empírovou fasádou, postavená v roce 1914 podle návrhu Alfreda von Stutterheima sloužila téměř 90 let jako vojenská velitelství, a vojenské kasino a vojenský klub. V letech 2001-2003 byla přestavěna pro potřeby Slezské univerzity. Sídlí v ní rektorát a Matematický ústav.

16 **SLEZSKÉ ZEMSKÉ** MUZEUM

Opava se může pochlubit nejstarším muzeem na území České republiky. Bylo založeno jako gymnazijní 1. 5. 1814. Výstavní budova v novorenesančním stylu završená mohutnou kopulí byla postavena podle projektu vídeňských architektů Johanna Scheringera a Franze Kachlera v letech 1893-1895 firmou Julius Lundwall. Při osvobozovacích bojích na sklonku 2. světové války hlavní muzejní budova vyhořela a musela být opravena. Na kopuli je umístěná socha Génia s pochodní a vavřínovým věncem, jejíž návrh zhotovil Theodore Friedel. V současné době expozice Slezsko seznamuje návštěvníky s širokým spektrem sbírkových předmětů a témat, které se vztahují k přírodnímu a kulturnímu bohatství Slezska.

17 **MÜLLERŮV** DŮM

Dům z roku 1726 byl původně součástí areálu dnes již zaniklého lichtenštejnského zámku, sloužil jako obydlí správce. Komorní, volně stojící jednopatrová budova pod valbovou střechou s vikýři má fasádu zdobenou kolem oken štukovými šambránami. V roce 2018 prošel Müllerův dům rozsáhlou rekonstrukcí. Vznikla moderně pojatá archeologická expozice, která návštěvníkům ukáže proměny areálu či podobu původního opavského hradu.

18 OBCHODNÍ DŮM **BREDA**

Obchodní dům postaven pro firmu Breda-Weinstein v letech 1927-1928 dle projektu vídeňského architekta Leopolda Bauera. Budova měla na svou dobu vysoce vyspělé technické vybavení, jednalo se rovněž o největší obchodní dům v Československu. Při výstavbě se Bauer inspiroval americkou architekturou. Vyhlášené byly vánoční prodeje, které měly pod velkolepou kopulí v hlavním sále neopakovatelnou atmosféru.

19 | SOVÍ HRÁDEK

Stavba podle projektu arch. Adalberta Bartela, realizovaná kolem roku 1904-1906 stavitelem Viktorem Bartelem pro vlastní potřebu, je ukázkou romantické architektury realizované pro vlastní potěšení. Jedná se o ojedinělou ukázku kombinace secesních prvků a moderní progresivní architektury, která přesahuje běžný průměr. Hrázděné podkroví a hlavní vchod jsou zdobeny reliéfem sov, odtud Soví hrádek. Po 2. světové válce sloužil pár let jako sídlo opavských skautů.

20 | KOSTEL SV. HEDVIKY

Původní záměr, postavit na místě zrušeného hřbitova gotický kostel ke cti slezské patronky Hedviky, změnila 1. sv. válka. Na jejích bojištích totiž zemřelo mnoho vojáků ze západního Slezska, a proto se rozhodlo o změně na památník padlým. V soutěži, které se mohli zúčastnit pouze architekti žijící ve Slezsku, zvítězil návrh Leopolda Bauera a v letech 1933-1938 byl památník padlým postaven. Ke slavnostnímu vysvěcení došlo až v roce 1993. Netradiční vnitřní zařízení s freskami Paula Gebauera, sochařskými pracemi Heleny Železné-Scholzové a oltářem Adolfa Zdrazily bylo ve své době velmi pozoruhodné. Zajímavá je rovněž výmalba kaple k uctění paměti padlých, jenž má svými tmavými odstíny odkazovat na Beethovenův smuteční pochod. V roce 2000 byl slavnostně vyzdvižen na věž nový kříž místo původního, zničeného za 2. světové války. Z věže kostela je krásná vyhlídka na Opavu a okolí.

21 | MĚSTSKÝ HŘBITOV

Hřbitov se na rozsáhlé prostranství Otické ulice přesunul v letech 1890-1891. Počítalo se s rozdělením na tři části: evangelickou, židovskou a katolickou. Ve středu hřbitova stojí čtvrtkruhová novorenesanční kolonáda s toskánskými sloupy. Ta slouží mimo jiné jako místo posledního odpočinku pro nejvýznamnější osobnosti města. Na hřbitově je také pohřben slezský básník Petr Bezruč.

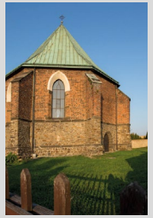

22 | KAPLE SV. KŘÍŽE – ŠVÉDSKÁ KAPLE

Tato vzácně dochovaná památka slezské cihlové gotiky byla založena opavským knížetem Přemkem I. Opavským v roce 1394 jako zádušní svatyně. Stavebně byla dokončena kolem roku 1400. Nazývá se Švédská kaple, protože zřejmě sloužila Švédům během třicetileté války k reformačním bohoslužbám a jako opěrný bod. Za císaře Josefa II. byla kaple odsvěcena a užívána po léta jako sýpka. V roce 1907 rozhodl Slezský zemský sněm o její koupi a renovaci. Poté sloužila jako hřbitovní kaple, kolem ní se rozkládá kateřinský hřbitov.

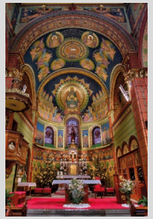

23 | MARIANUM S KAPLÍ BOŽSKÉHO SRDCE PÁNĚ

Kongregace Dcer Božské Lásky si v roce 1907 zvolila pro stavbu sirotčince a internátu pro venkovské dívky místo vysoko nad městem, na kopci zvaném Kylešovský. V roce 1909 zde podle plánu architekta Adalberta Bartela vyrostlo „Marianum“, objekt palácového typu s centrálně situovanou pseudorománskou bazilikou, která jej dělí na dvě samostatné budovy. Centrální kaple Božského Srdce Páně zakončena nepřehlédnutelnou kopulí byla mezi léty 1923-1930 bohatě vymalována v beuronském stylu. Kombinace zlatých ploch, figurálních výjevů a tolik typické barevnosti nezapře svou inspiraci v Byzantském stylu. Výzdoba tohoto typu je v českých zemích ojedinělá a díky svému původnímu, neporušenému stavu patří k výjimečným ukázkám. V současné době je objekt využíván pro aktivity sociální péče.

24 | AREÁLY PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY A NEMOCNICE

Pozoruhodný je komplex pavilonů psychiatrické léčebny postavený roku 1889. Ústav byl postupně rozšiřován z původních 200 až na 1100 léčených před 1. sv. válkou. Sousední areál Slezské nemocnice je o deset let mladší. S projektem v secesním slohu nazvaným Světlo a vzduch zvítězil architekt F. Ruppel, stavbu vedl opavský architekt Adolf Müller. V roce 1990 bylo sedm pavilonů včetně ředitelství vyhlášeno kulturní památkou.

POHLED DO HISTORIE

Projděme se po stezce, kterou vyšlapala historie města Opavy a postůjme na místech, kde zanechala nejvýraznější otisky...

Půvabná krajina Opavska, usazená mezi kopci v blízkosti životadárné řeky, oslovila první osadníky v pravěku i Slovany, jejichž sídliště z 10. a 11. století jakoby byla předzvěstí dlouhé a slavné budoucnosti tohoto koutu Slezska. Soudobé výzkumy posunují založení města do období mezi léty 1213-1220 a spojují je s inovačním úsilím moravského markraběte Vladislava Jindřicha. Listina Přemysla Otakara I. z roku 1224 již pouze potvrzovala Opavě městská práva a výnosné majetky měšťanů.

V roce 1260 udělil papež titul „pán Opavy“ Mikulášovi, nemanželskému synu Přemysla Otakara II. Ten zřejmě považoval Opavu za velmi významné centrum – v roce 1256 sem svolal zemský sněm, na němž se jednalo o vymezení severomoravské hranice království, v dalších letech opavské měšťany štědře podporoval a usnadnil jim vývoz olova a stříbra přes město až do Uher, což přinášelo opavským měšťanům vysoké výnosy. Ovšem jeho tragická smrt na Moravském poli se osudně dotkla také Opavy a jejího okolí. Na krátký čas se totiž města zmocnila Kunhuta, vdova po Přemyslovi

POHLED NA OPAVU, 1750

a prožila tu i na blízkém Hradci nad Moravicí známý „milostný románek“ s démonickým zrádcem poraženého a zabitého krále Závišem z Falkenštejna. Osud však přesto chtěl, aby nakonec Přemyslovci vládli městu mnohem déle než českému státu. Dne 3. července 1318 totiž složil vnuk Přemysla Otakara II. Mikuláš II. do rukou českého krále Jana Lucemburského lenní slib, převzal vládu nad nově zřízeným opavským vévodstvím a město vstoupilo do svého „knížecího věku“.

HLÁSKA KRESBA, 1632

VELKÝ POŽÁR – POŽÁRNÍ OBRAZ, 1689

Éra vrcholného středověku se stala obdobím rozkvětu města i růstu bohatství jeho obyvatel, i když se jí samozřejmě nevyhnuly ani spory knížecích následníků, lokální války se sousedy, neúrodná léta a dokonce i hladomor. Zároveň se však Opava stala významným centrem církevního života, zejména sídlem významných církevních řádů. Kláštery pečovaly nejen o duchovní život, ale také o stavební a hospodářský rozvoj. V mírových dobách se město rozvíjelo díky zručným řemeslníkům, kvetl tu místní i dálkový obchod. Zdobily ho původní gotické měšťanské domy, kláštery a kostely, chránily pevné hradby.

Patnácté století bylo poznamenáno husitskými válkami, tehdejší kníže Přemek však Opavu před nájezdy husitských vojsk dokázal obratným lavírováním dlouho bránit. Bezmocný byl ovšem vůči rozsáhlým požárům, papežské klatbě a válečnému pustošení celého okolí. Husité dobyli město roku 1431, další vojenské půtky a plenění však pokračovalo i ve druhé půli patnáctého věku. V té době se začalo také rozpadat jednotné opavské knížectví. V roce 1464 se držitelem Opavy stal český král Jiří z Poděbrad, který udělil vévodství lénem svému synu Viktorinovi. Poděbradové však ztratili město stejně jako celou Moravu v křižáckém tažení uherského krále Matyáše Korvína, do jehož služeb vstoupil po smrti svého otce i sám Viktorin.

OD RENESANCE K BAROKU

Morové rány a hrůzy válek, které postihly město v patnáctém století, jakoby chtěl osud vyvážit lehkostí renesance, která dodnes zanechala své stopy například na Horním a Dolním náměstí, na Masarykově a Ostrožné ulici. V tomto období město proslavilo vyhlášené marcovní pivo zvané též březňák, které věhlasný lékař, matematik a humanista Tadeáš Hájek z Hájku dokonce doporučoval jako lék. Z roku 1586 máme doklad o existenci 279 právováčných domů, což je na svou dobu úctyhodné číslo.

Po nástupu Habsburků na český trůn se do historie města významně vepsal císař Rudolf II. V roce 1579 potvrdil Opavě městská privilegia a umožnil jí tím opět výrazný rozvoj řemesel a obchodu. Další jeho zásahy už byly méně šťastné. Na počátku sedmnáctého století se opavští luteráni zapletli do sporů mezi českými a moravskými stavy, jimž dominoval Rudolfův boj s bratrem Matyášem o českou korunu. V roce 1603 vyvrcholily náboženské nepokoje, Opava se odmítla podrobit císaři, ten nad ní vyslovil říšskou klatbu, v roce 1607 pak město ovládla císařská vojska. Po smrti bratra císař Matyáš udělil zbytek opavského knížectví vládychtivému katolíkovi Karlovi z Lichtensteina, což se záhy pro převážně evangelické měšťany stalo další pohromou.

Během třicetileté války zavlekla vojska do města obávaný mor, jemuž roku 1623 podlehla většina populace. Po skončení válečných běd trvalo několik desetiletí, než se město opět svobodně nadechlo a otevřelo se barokní architektuře a umění.

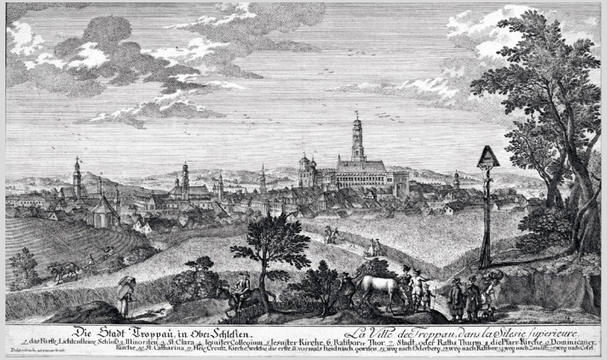

MASCHEK, 18. STOLETÍ

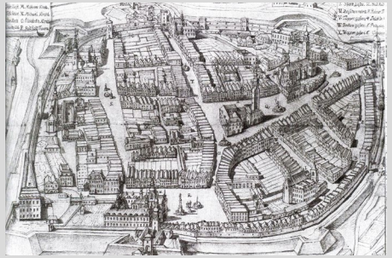
POHLED JULIUSE LUNDWALLA, 18. STOLETÍ

POŽÁRNÍ OBRAZ

POHLED NA MĚSTO, 1750

HLAVNÍ MĚSTO RAKOUSKÉHO SLEZSKA

Opava byla ve všech směrech připravena na svou novou roli centra tzv. rakouského Slezska. Marie Terezie totiž v roce 1742 ztratila ostatní slezská knížectví v boji s pruským králem a rozhodla se v Opavě vybudovat sídlo svého královského úřadu a Slezského veřejného konventu. Centralizace monarchie koncem století však načas roli města utlumila, zůstalo pouze sídlem kraje.

Na počátku 19. století se v kruhu přátel místního německého gymnázia objevilo několik osvícených mužů, kteří zejména zásluhou profesora Faustina Ense založili v roce 1814 sice malé, ale na teritoriu českých zemí první přírodovědné muzeum. Význam města neustále rostl. V roce 1820 se tu konal kongres Svaté aliance, která zaváděla v Evropě znovu konzervativní pořádky. Do Opavy tehdy přijelo na šest set diplomatů, provázejících čelné evropské monarchy – císaře Františka I., ruského cara Alexandra I. a pruského krále Fridricha Viléma III. Se zástupci Anglie a Francie rokovali přítomní zejména o zákroku proti revoluci v Neapolsku. Díky kongresu se o Opavě hovořilo po celé Evropě, o pozornost výkvětu evropské diplomacie se významně zasloužil i tehdejší slavný opavský purkmistr Johann Josef Schössler, muž, kterému město připsalo nesmírné zásluhy o svůj nový rozkvět. Jeho dílem byl např. vznik parků na místě zbouraných městských hradeb, stavba divadla, pivovaru, patřil také ke spoluzakladatelům již zmíněného muzea.

BLÜCHERŮV PALÁC

MINORIT A KOSTEL SV. DUCHA

V průběhu 19. století se události řítily jedna na druhou. Město získalo vlastní statut, návaznost na centra monarchie zajistilo železniční spojení na Severní dráhu Ferdinandovu. V čele města stála opět řada vynikajících reprezentantů, převážně zástupců německých liberálů a nacionalistů.

Postupně se probouzela i česká menšina, jejímž představitelům se podařilo v poslední třetině století založit Matici opavskou a její věstník, od roku 1883 otevřít také české gymnázium, založit hasičské hnutí, vlastní spolky i noviny. Ve veřejném životě i na půdě zemského sněmu se zástupci obou národních hnutí stýkali, na přelomu 19. a 20. věku však spíše potýkali, další průběh dvacátého století pak přinesl bouřlivé změny, které se výrazně podepsaly na charakteru a životě města.

HLÁSKA, KONEC 19. STOLETÍ

POHLED OD JIHU, 19. STOLETÍ

ŠVÉDSKÁ KAPLE

VE SPÁRECH NACIONALISMU

Po skončení první světové války se místní Němci velmi těžce smiřovali se ztrátou vedoucího postavení v českém pohraničí. Opava se na několik listopadových a prosincových týdnů roku 1918 stala sídlem tzv. provincie Sudetenland. Německý experiment o udržení Rakouska skončil obsazením města československým vojskem, moc přešla do rukou úřadů nově konstituované Československé republiky, kterou na čas reprezentovala obnovená Zemská vláda. Při návštěvě prezidenta T. G. Masaryka v roce 1924 se zástupci stále ještě podstatně převažující německé reprezentace pokusili představitele státu uvítat „na půdě německého hlavního města Slezské země". Jejich pýcha předešla pád – Opava zakrátko nato ztratila velkou část své prestiže a nová reforma zemského zřízení zavedla v roce 1928 zemi Moravskoslezskou. Krize třicátých let znovu vyhrotila nacionální spory, v jejich druhé polovině se město stalo centrem henleinovského hnutí v oblasti Slezska a severní Moravy. V roce 1936 začala mezi Opavou a blízkou státní hranicí s nacistickým Německem výstavba linie stálého opevnění. Po Mnichovské dohodě se celé Opavsko stalo kořistí nacistického Německa, když 8. října 1938 vstoupila do Opavy německá armáda a Opava se stala jedním ze sídel vládního obvodu Sudetské župy. Česká menšina postupně ztrácela všechna svá kulturní a školská zařízení, paradoxně však docela slušně prosperovala ekonomicky, neboť českých mužů se na rozdíl od německých netýkala vojenská povinnost. Pohromu přinesl městu závěr války, kdy o ně při Ostravsko-opavské operaci svedly válčící strany těžké boje, trvající na jeho dnešním území od 17. 4. do 6. 5. 1945. Město postihlo další zbytečné ničení mnoha i jen zčásti poškozených historických budov. Nevyhnul se mu ani divoký odsun asi 2500 německých obyvatel, zbytek Němců včetně antifašistů pak odešel s hromadnými transporty v průběhu roku 1946.

NÁVŠTĚVA T. G. MASARYKA

STŘÍDÁNÍ TOTALITNÍCH REŽIMŮ

V poválečném období se tak začala rodit nová Opava s převahou českých přistěhovalců ze sousedního českého venkova i z vnitrozemí. Ti se pak po roce 1948 jen těžce smiřovali s nástupem nového totalitního režimu, který postihoval mnohé jednotlivce i početné skupiny nekomunistických politických špiček, nicméně městu přinášel alespoň navenek i změny pozitivní.

Pomalu se znovu rodilo z trosek, budovalo nový průmysl, podstatně rozšířilo své území o další sousední obce. V letech „budování socialismu" ovšem neměla bývalá slezská metropole šanci v soupeření se sousedním „ocelovým srdcem republiky" Ostravou. Upadala do fádní šedi, z níž jen sporadicky probleskovala drobná světélka naděje na nový rozkvět – zejména pokus o oživení občanské společnosti v první půli osmašedesátého roku, rozdrcený pod pásy tanků vojsk Varšavské smlouvy.

POLISTOPADOVÝ VÝVOJ

Od této revoluční euforie už uplynula více než dvě desetiletí, během kterých Opava zkrásněla a zaznamenala pozitivní proměny v mnoha směrech. V červenci 1997 však město postihla katastrofální povodeň. Opavané pochopili, že význam bílého města je v jeho kulturních a společenských hodnotách. K tradičním kulturním stánkům, jako je Slezské divadlo a Knihovna Petra Bezruče, oděným v novém plášti, přibyl multikulturní Obecní dům s expozicí o historii města, galerií a Klubem ART. Festivalovou nabídku rozšířil vedle tradiční multižánrové Bezručovy Opavy také festival Další břehy, který oslovuje především mladší generaci.

Pestrou nabídku vzdělání na středních školách rozšířila v roce 1991 nově založená Slezská univerzita a město Opava se tak stalo novodobým studentským centrem.

Opava zůstává i v současnosti průmyslovým a obchodním centrem. Rovněž se může pochlubit řadou významných osobností vědy a kultury, kteří zde žili a působili, mj. přední čeští buditelé: Antonín Vašek, bojovník za práva lidu a vědeckou pravdu a otec Petra Bezruče, pedagog a historik Vincenc Prasek, Jan Zacpal, spisovatelka, malířka a cestovatelka Joy Adamsonová, zakladatel genetiky Johanna Gregora Mendela.

HISTORICKÁ MAPA OPAVY
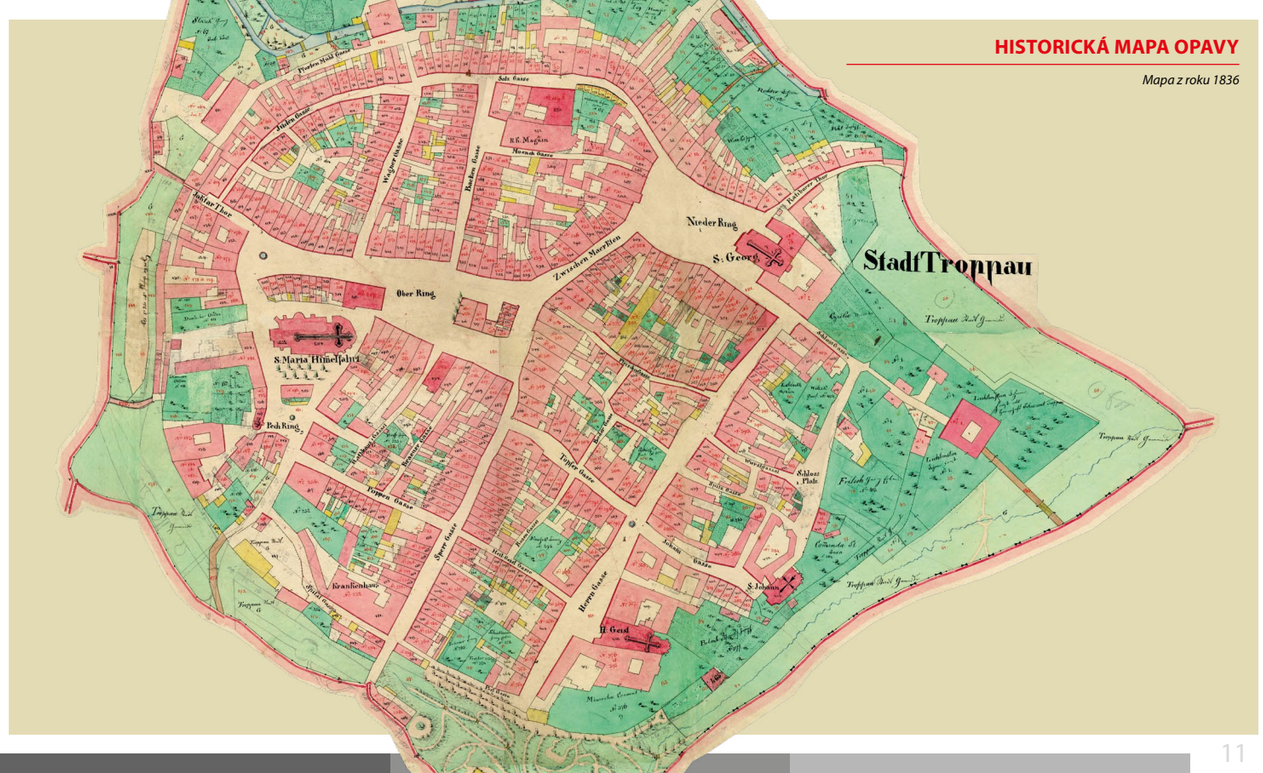
Mapa z roku 1836